

Український історичний журнал. – 1983. – № 4. – С. 104-112.

5. Коваленко О.Б. Чернігівський інститут краєзнавства / О.Б. Коваленко // Історія України: маловідомі імена, події та факти: збірник статей. – К., 1999. – Вип. 8. – С. 352-357.

6. Коваленко О.Б. На варті духовних скарбів України: архівісти Чернігівщини 20-30-х рр. / О.Б.Коваленко // Сіверянський літопис. – С. 106-112.

7. Ткаченко В. Історичне краєзнавство: Чернігово-Сіверщини у перше пожовтневе двадцятиріччя / В.Ткаченко. – К.: Знання, 2007. – 215 с.

8. Матяш І. Особа в українській архівістиці: Біографічні нариси / І.Матяш – К., 2001. – 226 с.

9. Дмитрієнко М.О. Українське пам'яткознавство і музеєзнавство в науковій спадщині В. Дубровського / М.Дмитрієнко, О. Ясь // Історичне краєзнавство в Україні: традиції і сучасність: Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції з історичного краєзнавства. – К., 1995. – Частина II. – С. 368-370.

10. Дубровський В. Всенародна бібліотека України (ВБУ) (3 IVго тому спогадів – «Харків») / В.Дубровський // Наш клич (Буенос-Айрес, Аргентина). – 1964. – 10 вересня. – С. 5.

11. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 166, оп. 8, спр. 4, 31 арк.

12. Маньковська Р.В. Музейництво в Україні / Р.В.Маньковська. – К., 2000. – 140 с.

13. Дубровський В. Чергові завдання сучасного музейного будівництва на Україні // Український музей: Збірник 1 [Репринтне видання 1927 р.]. – К., 2007. – 478 с.

14. Дубровський В. Про потребу в планування історично-археологічних досліджень України / В.Дубровський // Наука на Україні. – 1926. – № 1. – С. 35-38.

15. Дубровський В. Поточні справи охорони пам'яток культури на Україні / В. Дубровський // Наука на Україні. – 1927. – № 2 – 4. – С. 348-356.

16. Дубровський В. Охорона пам'яток культури в УСРР / В. Дубровський // Охорона пам'яток культури на Україні. – Харків, 1927. – 159 с.

17. Дубровський В. Історично-культурні заповідники та пам'ятки України / В. Дубровський – Харків, 1930. – 76 с.

18. Дубровський В. Чергові завдання сучасного музейного будівництва / В. Дубровський – К., 1927. – 16 с.

19. Дубровський В. Екскурсійне питання на Україні / В.Дубровський // Культура і побут. – 1926. – № 35. – С. 1.

20. Дубровський В. До утворення центрального музею України // Вісти. – 1926. – 27 січня. – С. 3.

21. Дубровський В. Як петлюрівці губили пам'ятки української культури та історії / В. Дубровський // Культура і побут. – 1926. – № 42. – С. 7.

22. Дубровський В. Музеї і пам'ятки культури й природи на Україні / В. Дубровський // Енциклопедія українознавства у 2 т. – Мюнхен-Нью-Йорк, 1949. – Т. 1. – С. 1018-1027.

23. Дубровський В. Музеї на Україні / В.Дубровський. – Харків: ДВУ, 1929. – 59 с.

Казимир В.А. Музейное дело в научном наследии В. Дубровского

В статье систематизировано и проанализировано работы В. Дубровского, в которых рассматривается развитие музейного дела в Украине.

Ключевые слова: В. Дубровский, музейное дело в Украине.

Kazymir V.A. Museum management studies in the scientific heritage of V. Dubrovskiy

The article deals with the systematization and analysis of V. Dubrovskiy's works about Ukraine.

Key words: V. Dubrovskiy, museum management studies in Ukraine.

25.03.2012 р.

УДК [902-027.21(091):378] (477) «192/193»

А.С. Яненко

С.В. Тарнавська

ПІДГОТОВКА ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АРХЕОЛОГІЧНИХ КАДРІВ ПРИ МУЗЕЯХ УСРР (1920-ТІ – ПОЧАТОК 1930-Х РОКІВ)

У статті розглядаються форми підготовки та підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних кадрів археологів при музеях УСРР упродовж 1920-х – початку 1930-х рр. Аналізується регламентація аспірантської підготовки у Одеському історико-археологічному музеї. Висвітлюється діяльність семінарів при Харківському археологічному музеї та при археологічному відділі Всеукраїнського історичного музею ім. Т.Г. Шевченка.

Ключові слова: УСРР, підготовка археологічних кадрів, музеї.

Період 1920-х – початку 1930-х років у вітчизняній історії позначився розквітом національної науки. Політичний курс коренізації (українізації) [8, 282-286] сприяв розквіту краєзнавчого руху, в рамках якого зріс інтерес до археологічних досліджень регіонів. У перші післяреволюційні роки були реорганізовані або утворені нові науково-дослідні інституції – установи при Всеукраїнській академії наук, вищих навчальних закладах, музеї, науково-дослідні кафедри тощо, які зосередили у своїх стінах більшість т. зв. сформованих дослідників і разом з тим покликали до життя проблему нестачі нових наукових кадрів. Підготовка й підвищення кваліфікації кадрів здійснювалась у формі семінарів і аспірантури. Майбутніх археологів готувала низка установ: Український науково-дослідний інститут матеріальної культури (Харків), археологічна секція науково-дослідної кафедри географії та антропології (Харків), Науково-дослідна кафедра історії України (з 1929 р. Науково-дослідний інститут історії української культури ім. акад. Д. Багалія, Харків), науково-дослідна кафедра геології (Харків). Потужними осередками підготовки кваліфікованих кадрів з історії та археології упродовж 1920-х – першої половини 1930-х рр. були також державні музеї історичного профілю.

У вітчизняній історіографічній традиції дослідники неодноразово зверталися до тематики вищої освіти 1920-х – 1930-х рр. Різні аспекти підготовки кадрів через аспірантуру розглянуті у роботах Я. Столярова [16], С.Ю. Семковського [15], Я.П. Ряппо [13], М.А. Бистрова [3], Л.В. Іванової [5], В.В. Липинського [9], М.М. Кузьменка [7], О.Ю. Осмолівської [12] та ін. Проте наразі не існує праць, у яких розглядається проблема підготовки археологічних кадрів при музейних аспірантурах й семінарах упродовж 1920-х – 1930-х рр.

Метою цієї роботи є дослідження підготовки та підвищення кваліфікації археологічних кадрів при музеях УСРР, визначення основних засад і принципів науково-освітнього процесу у музейних аспірантурах й семінарах.

Аспірантура як форма підготовки науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації була офіційно запроваджена в музеях з 1925 р. Майбутніх науковців і викладачів вищої школи готували на базі низки науково-дослідних музеїв УСРР різного профілю, що мали висококваліфікованих співробітників, багатотомні фахові бібліотеки й чисельний практичний матеріал для дослідження [14].

Підготовка археологів, істориків та мистецтвознавців в рамках аспірантської програми відбувалась у 9 музеях: Харківському археологічному музеї, який досліджував пам'ятки археології Слобожанської України у хронологічному діапазоні від палеоліту до середньовіччя, мав одну з найцінніших колекцій «за своєю організованістю та науковою розробленістю» в СРСР, організував систематичні розвідки й розкопки; Одеському історико-археологічному музеї, що на 1925 р. вже мав сторічну наукову традицію, понад 70 тис. предметів музейного значення, понад 20 тис. томів спеціалізованої бібліотеки з історії та археології, був базою археологічних експедицій Північного Причорномор'я; Всеукраїнському історичному музеї ім. Т.Г. Шевченка в Києві, який зосереджував понад 133 тис. експонатів у відділах народного мистецтва, художньому, художньо-промисловому, шевченківському, старого Києва, рукописів і стародруків, гравюр, фототеки, історично-побутового, археологічного; Дніпропетровському красному музеї (Катеринославському), що мав понад 40 тис. експонатів у відділах доісторичному, історичному, запорізькому, культів, соціально-побутовому, нумізматичному, мистецтв; Кам'янець-Подільському державному музеї, який складався з двох музеїв: історико-археологічного і природничо-наукового; Полтавському державному музеї, що містив близько 285 тис. експонатів у відділах геологічному, історичному, ідеології та побуту, педагогічному; Чернігівському державному музеї; Миколаївському історико-археологічному музеї, що репрезентував культуру Причорномор'я, головним чином, старих еллінських колоній, а також зберігав майже всі матеріали з розкопок Ольвії за роки радянської влади; Херсонському історико-археологічному музеї з відділами палеонтологічним, кам'яного віку, скіфо-сарматської та античної культури, раннього середньовіччя, польсько-литовської доби, руської колонізації, мистецтв, революційного руху [18, 11-14].

Розглянемо регламентацію діяльності у галузі підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів археологів на прикладі аспірантури Одеського державного історико-археологічного музею. Право зараховувати аспірантів і «стажорів» музей отримав з кінця 1924 р. [22]. Згідно «Плану організації наукової підготовки роботи аспірантів Одеського державного історично-археологічного музею (складеного на підставі § 2 положення про аспірантуру науково-дослідних музеїв НКО УСРР)» установа готувала

аспірантів до наукової праці та викладання у вищих навчальних закладах археології та історії матеріальної культури й мистецтва, етнографії, історії культів; нумізматики («з обов'язковим ухилом у бік практичного музеєзнавства, музейної техніки, консервації, реставрації, експозиції») [23, 3].

До аспірантури приймали осіб, які мали вищу освіту. Термін навчання не перевищував трьох років. Для зарахування кандидати мали виконати низку умов: 1) у випадку, коли кандидат закінчив вищий навчальний заклад у дореволюційний час, він мав скласти іспит з політмінімуму; 2) підготувати письмову роботу на культурно-історичну тематику; 3) скласти вступний іспит зі стародавньої мови (переклад фахових заздалегідь обраних кандидатом та заявлених вступній/іспитовій комісії творів грецького й латинського авторів); 4) скласти колоквиум з античної історії [23, 49].

Разом з тим, велике значення у питанні прийому в аспірантуру відіграла попередня робота кандидата в стінах Одеського історико-археологічного музею, участь його у археологічних експедиціях Північного Причорномор'я. Зокрема, у «Відозві про співробітника Одеського державного крайового історико-археологічного музею Е.Г. Оксмана, що представляється до Укрглавнауки до затвердження як аспірант», зазначається, що адміністрація музею підтримувала його заявку про зарахування в аспірантуру при музеї з 1 січня 1925 р. При цьому підкреслено: «Еммануїл Григорович Оксман, цінність праці котрого виявилась протягом 1,5 року перебування його на посаді помічника бібліотекаря музею, в цьому році закінчив Одеський ІНО по факультету Політосвіти музейно-археологічної секції і з успіхом захистив дипломну працю на тему: «Організація українського етнографічного музею». Праця ж т. Оксмана в музеї стверджує його наукове зацікавлення в питаннях українського неоліту та української кераміки взагалі [...] Своє наукове зацікавлення [...] т. Оксман сполучає зі здібністю в справі реставрації керамічних предметів Музею [...]» [19, 266].

Науково-підготовча робота аспірантів складалася з форм науково-дослідної й освітньої діяльності. Передбачалося вивчення фахової загальної й спеціальної літератури — аспірант знайомився на підставі загальної літератури з археологією та історією матеріальної культури й мистецтва, етнографією, історією культів, нумізматику, музейною справою й водночас вивчав спеціально обрану ним і затверджену в індивідуальному плані галузь. Майбутній спеціаліст-археолог вивчав «пам'ятники матеріальної культури за певною системою», яка зазначалась у індивідуальному плані й піврічних робочих планах; опановував засади й методи інвентаризації, реставрації музейних колекцій, фотографування, креслення й малювання експонатів.

Аспіранти також мали виступати з науковими і

науково-інформаційними доповідями у відповідних організаціях і установах у погодженні із керівником. Обов'язковою була участь у археологічних експедиціях згідно із вказівками наукового керівника для ознайомлення з «польовою археологією». Передбачалось і вивчення літератури в галузі «радянського будівництва», ознайомлення з літературою щодо політосвітньої функції музеїв (в Одеському державному історико-археологічному музеї або за межами Одеси на підставі наукових відряджень, що призначала наукова рада музею з дозволу Укрнауки) [23, 3].

Орієнтовна трирічна програма праці аспірантів при Одеському історико-археологічному музеї у 1931 р. містила наступні складові: 1. загальна частина (семинар з діалектичного матеріалізму, семинар з давньогрецької й латини, семинар з іноземної (німецької або англійської) мови, лекції зі «вступу до археології» (археології та історії матеріальної культури, методології, філософії та спеціальних історичних дисциплін), лекції з музеєзнавства й музейного будівництва); 2. студіювання обов'язкової літератури; 3. практикум (1-й рік – лабораторна і екскурсійна практика в музеї та польова археологічна практика в Ольвії не менше місяця, 2-й рік – лабораторна практика в музеї і на виробництві, екскурсійна практика в музеї і поза музеєм, експедиційна практика на о. Березань упродовж 2 місяців; 3-й рік – лабораторна і екскурсійна практика як у 2-му році та двохмісячна польова археологічна практика на поселенні й могильнику у с. Усатове) [25].

Щопівріччя аспірант подавав звіт про пророблену роботу з додатком конспектів та «інших доказів своєї праці щодо виконання піврічного плану», в разі необхідності складав перед Радою музею колоквіум. Щоб бути допущеним до захисту наукової роботи, аспірант Одеського історико-археологічного музею мав продемонструвати знання з наступних предметів: первісна археологія (часів європейської передісторії, історії класичного Сходу та Середземномор'я передгрецьких часів); греко-римська археологія і візантиїстика (архітектура, скульптура, малярство, нумізматики, епіграфіка); етнографія, етнологія, антропологія, матеріальна етнографія України у зв'язку з етнографією народів СРСР, слов'янська етнографія, український фольклор та фольклор народів СРСР, методика вивчення життя й побуту сучасного українського села; радянське будівництво; політосвітня праця й екскурсійна справа; технічно-музейна справа із зарахуванням практикуму; техніка розкопок із зарахуванням практикуму; давньогрецька й латинська мови [23, 3-5].

Упродовж 1920-х – напочатку 1930-х рр. у аспірантурі Одеського історико-археологічного музею пройшли аспірантську підготовку Е.Г. Оксман, В.О. Пора-Леонович, В.О. Веніяміна, Г.Д. Штейнванд, М.М. Віркау [20, 2], Ф.А. Козубовський, М.С. Сініцін, С.К. Королук, Є.П. Белен-де-Баллю [24, 135].

Тематика «аспірантських праць» визначалась науково-фондовою, експозиційною і культурно-освітньою діяльністю музею. Зокрема, Е.Г. Оксману було затверджено тему «Вапнякове будівництво на Усатівському плані за сучасними та передісторичними даними», О.В. Пора-Леонович – «Античні бронзи Одеського музею» [22, 16 зв.], В.О. Веніямініній – «Одеський історико-археологічний музей як об'єкт шкільних екскурсій» [27].

По закінченні аспірантури Одеського історико-археологічного музею молодих фахівців-археологів зараховували до штату музеїв на посади лаборантів, завідувачів відділів, призначали керівниками археологічних експедицій тощо. Зокрема, В.О. Пора-Леонович після закінчення навчання у аспірантурі Одеського історико-археологічного музею була призначена вченим охоронцем Державного заповідника «Ольвія», а також співробітником Миколаївського історико-археологічного музею [26, 333], Г.Д. Штейнванд у 1930 р. виконував обов'язки керівника експедиції НКО у Лузановці (м. Одеса) [24, 133], Ф.А. Козубовський з 1932 р. почав роботу у ВУАК [2], а згодом очолив Інститут історії матеріальної культури у Києві [1].

Значних успіхів у археології також досягли й аспіранти Всеукраїнського історичного музею ім. Т.Г. Шевченка – С.С. Магура й Н.Л. Кордиш. С.С. Магура, після закінчення Київського інституту народної освіти та Київського археологічного інституту, у 1925 р. був зарахований співробітником музею, у 1927 р. – вступив до аспірантури при археологічному відділі [28]. Після захисту/«оборони промоційної праці» на тему «Обробка кістки та рогу у слов'ян Київської землі за часів раннього феодалізму (княжих часів)» 12 травня 1931 р. йому було присвоєно звання наукового співробітника в галузі археології [11]. З 1934 р. С.С. Магура працював науковим співробітником ІМК.

Н.Л. Кордиш з 1928 р. працювала як студентка-практикантка в археологічному відділі Всеукраїнського історичного музею ім. Т.Г. Шевченка, у 1930 р. закінчила Київський інститут народної освіти. Упродовж 1932-1935 рр. вона була аспіранткою відділу археології при Всеукраїнському історичному музеї ім. Т.Г. Шевченка, у 1934 р. брала участь у спільній експедиції ІМК і Державної академії матеріальної культури, яка провела дослідження пам'яток трипільської культури неподалік с. Трипільля [10]. Після закінчення аспірантури працювала на посаді наукового співробітника у Всеукраїнському історичному музеї, а в 1937-1939 рр. – науковим співробітником і завідувачем відділу трипільської культури при Центральному історичному музеї, у 1939-1941 рр. була старшим науковим співробітником Інституту археології Всеукраїнської академії наук [4].

Дієвою формою підвищення кваліфікації наукових кадрів у галузі історії та археології були й семінари, які діяли при Харківському

археологічному музеї та Всеукраїнському історичному ім. Т. Шевченка музеї в Києві.

Археологічний семінар («семинарій») під керівництвом О.С. Федоровського існував при Харківському археологічному музеї з 1919 р. 18 листопада 1926 р. «Регламент семінару підвищеного типу по історії матеріальної культури при Харківському археологічному музею» був затверджений Укрнаукою. Згідно регламенту метою семінару було вивчення питань археології та історії матеріальної культури взагалі, а особливо України, підвищення кваліфікації своїх членів у цих галузях науки й поширення наукових знань серед зацікавлених відповідними питаннями осіб. Членами семінару могли бути всі співробітники Харківського археологічного музею, аспіранти й співробітники науково-дослідних кафедр, студенти вищих навчальних закладів. У роботі семінару також могли брати участь професори та вчителі ІНО, фахівці в галузі археології та історії матеріальної культури. Робота семінару проводилась шляхом студювання літератури, колекцій музею, завдань, наукових доповідей та рефератів, екскурсій, розкопів, прилюдних лекцій, виставок і друкування праць [21].

У роботі семінару брали участь Г.І. Тесленко, В.Є. Гарбузова, М.К. Фукс, Г.І. Чучукало, Є.Х. Нікольська, О.О. Потапів, Г.А. Дьяконов, Т.А. Іванівська, Г.В. Богданович, М.О. Макаренко, М.Я. Рудинський, А.М. Покровський та інші. Учасники семінару проводили чисельні археологічні розвідки в околицях Харкова, на Донецькому городищі, в околицях Куряжського монастиря, м. Богодухова, с. Липова Роща, брали участь у розкопках у с. Верхній Салтів. Під час засідань семінару заслуховувались повідомлення й доповіді про результати проведених польових робіт, реферати літератури з археології, самостійні наукові дослідження учасників [17].

Семінар при археологічному відділі Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка розпочав свою роботу з ініціативи й під керівництвом завідувачої відділом В.Є. Козловської восени 1927 р. Учасниками семінару була переважно молодь: аспіранти музею, студенти, вчителі, учні професійних шкіл, всі, хто виявляв зацікавленість і бажання працювати в галузі археології. Мета семінару полягала у підготовці своїх членів до широкої археологічної роботи й опрацювання питань з української археології та музеєзнавства. Робота семінару йшла у трьох напрямках: практичне ознайомлення з експонатами музею; читання й реферування наукової літератури; самостійні виїзди на рекогносцировки або ж робота на розкопі під керівництвом досвідчених археологів. До роботи семінару як фахівець-геолог був залучений акад. П.А. Тутковський. Польові дослідження учасників семінару проводились на кошти Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка. Учасниками цього науково-

підготовчого осередку були А.А. Піонтковський, А.М. Полонський, С.С. Магура, Н.Л. Кордиш, В.А. Мазур, К.Ю. Коршак та інші [6].

Викладений матеріал дає можливість відтворити процес підготовки й підвищення кваліфікації археологів при музеях УСРР. Музейна аспірантура як форма підготовки фахівців-археологів упродовж 1920-х – початку 1930-х рр. мала низку позитивних рис. Зокрема, реалізовувались значна кількість практик – лабораторних, екскурсійних, польових, вивчення іноземних мов, можливість працювати з матеріалом, гарантоване працевлаштування при умові успішного завершення аспірантури. Разом з тим, існувала й низка недоліків у аспірантурі при музеях УСРР – незначна кількість забезпечених стипендією місць і надзвичайна перевантаженість навчального процесу. Більшість аспірантів не лише виконували свій навчальний план, але й здійснювали обов'язки співробітників музею, відповідно «духу епохи» аспірантська програма передбачала опанування матеріалів з «радянського будівництва». Семінари при профільних історико-археологічних музеях виконували роль механізму підвищення кваліфікації археологічних кадрів. В умовах недостатньої вузькофахової підготовки в інститутах народної освіти, вони виконували роль «підготовчих факультетів» до аспірантури. Наведений фактичний матеріал, висвітлюючи підготовку та підвищення археологічних кадрів при музеях, може бути використаний для подальшої реконструкції вищої археологічної освіти в УСРР упродовж 1920-х – на початку 1930-х рр.

Посилання

1. Архів Президії НАН України, ф. Р-251, оп. 1, од. зб. 53, протокол 6, арк. 24-25.
2. Архів Президії НАН України, ф. Р-251, оп. 1, од. зб. 56, протокол 18, арк. 50.
3. Бистров М.А. Керівна роль КП(б)У у галузі вищої освіти в період будівництва соціалізму (1917-1937рр.) / М.А. Бистров – Х., 1974. – 142 с.
4. Домбровський О. Археолог Неоніла Кордиш-Головко (1902-1996) / Олександр Домбровський // Український історик. – 1997. – Т. XXXIV. – С. 325-327.
5. Иванова Л.В. Формирование советской научной интеллигенции (1917-1927) / Л.В. Иванова. – М., 1980. – 392 с.
6. Коршак К.Ю. З праці семінару при археологічному відділі Всеукраїнського історичного музею ім. Шевченка у Києві / К.Ю. Коршак // Хроніка археології та мистецтва. – К., 1930. – Ч.1. – С. 57-66.
7. Кузьменко М.М. Науково-педагогічні кадри вищої школи Радянської України в 1920- 1930-ті рр. / М.М. Кузьменко // Наука. Релігія. Суспільство. – 2003. – № 1 – С. 147-154.
8. Культурне будівництво в Українській РСР. Важливіші рішення Комуністичної партії і Радянського уряду (1917-1959). Збірник документів у 2-х т. – Т.1(1917 - червень 1941 р.) / редактор О.І. Євсєєв. – К.:Наукова думка, 1960. – 822 с.
9. Липинський В.В. Становлення і розвиток нової системи освіти в УСРР у 20-ті роки / В. В. Липинський. – Донецьк, 2000. – 248 с.
10. Науковий архів Інституту археології НАН України, ф. 12 а (Магура С.С.), спр. 2, 33 арк.
11. Німенко Н.А. З когорти першовідкривачів (Сильвестр

Магура – вихованець школи проф. М. Макаренка) / Н.А. Німенко // Наукові праці історичного факультету / Запорізький державний університет. – 2005. – Вип. 19. – С. 403-409.

12. Осмоловська О.Ю. Діяльність науково-дослідних кафедр та їх роль у підготовці наукових кадрів України (1920-1930-і рр.) / О.Ю. Осмоловська // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. – К: Інститут історії України НАН України, 2002. – Вип. 6. – С. 233-239.

13. Ряппо Я.П. Реформа вищої школи на Україні в годину революції (1920-1924). Сборник статей и докладов / Я.П. Ряппо. – Х., 1925. – 156 с.

14. Ряппо Я.П. Народня освіта на Україні за десять років революції / Я.П. Ряппо. – Харків, 1927. – 125 с.

15. Семковський С.Ю. Задачи научно-исследовательских кафедр / С.Ю. Семковський // Наука на Украине. – 1922. – № 1. – С. 5-13.

16. Столяров Я. На путях к советскому ВУЗ'у / Я. Столяров // Путь просвещения. – 1924. – № 10. – С. 81-102.

17. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 166, оп. 2, спр. 469, 156 арк.

18. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 3, спр. 405, 301 арк.

19. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 4, спр. 113, 846 арк.

20. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 6, спр. 2374, 34 арк.

21. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 6, спр. 6083, 3 арк.

22. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 6, спр. 6121, 11 арк.

23. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 6, спр. 6126, 70 арк.

24. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 8, спр. 487, 192 арк.

25. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 10, спр. 549, арк. 97-100.

26. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 10, спр. 559, 418 арк.

27. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 12, спр. 1089, 5 арк.

28. Шовкопляс Г.М. Сильвестр Сильвестрович Магура (1897-1937) / Г.М. Шовкопляс // Археологія. – 1992. – № 1. – С. 109-115.

Яненко А.С., Тарнавская С.В. Подготовка и повышение квалификации археологических кадров при музеях УССР (1920-е – начало 1930-х гг.)

В статье рассматриваются формы подготовки и повышения квалификации научных и научно-педагогических кадров археологов при музеях УССР в 1920-х – начале 1930-х гг. Проанализирована регламентация аспирантской подготовки в Одесском историко-археологическом музее. Отражена деятельность семинаров при Харьковском археологическом музее и при археологическом отделе Всеукраинского исторического музея им. Т.Г. Шевченко.

Ключевые слова: УССР, подготовка археологических кадров, музеи.

Yanenko A.S., Tarnavska S.V. Training and development of archeological staff in museums of the Soviet Ukraine in the 1920s - early 1930s

The article deals with the types of archeological staff training and skill development in museums of the Soviet Ukraine in the 1920s - early 1930s. Regulations of the doctoral training at the Odessa Museum of History and Archeology are analyzed. The activities of seminars at the Kharkiv Museum of Archeology and of archeological department at the Taras Shevchenko National Historical Museum in Kyiv are examined.

Key words: the Soviet Ukraine, training archeological staff, museums.

25.03.2012 р.

УДК 069.012(477.6) «1925/1927»

М.О. Принь

ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ МАЛИНОШЕВСЬКИЙ – ЗАВІДУВАЧ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ДОНБАСУ (1925-1927 РР.)

Стаття присвячена висвітленню діяльності О.В. Малиношевського на посаді директора Державного соціального музею Донбасу в період його становлення, пам'яткоохоронній та просвітницькій діяльності колективу музею.

Ключові слова: соціальний музей, Головополітосвіта, НКО УСРР, фондів колекції, пам'ятки мистецтва, архітектури, археології, церковне майно, Провальський степ, екскурсійна робота, О.В. Малиношевський.

Початок 1920-х років позначився в УСРР змінами: в економічній сфері – переходом до нової економічної політики; у культурній – проведенням політики українізації; у суспільній – поступовим відновленням після наслідків голоду. Характерними рисами духовного життя суспільства в цей час стають, з одного боку, новаторство і пошук, ламання стереотипів, залучення широких народних мас до надбань і продукування культури, а з іншого – форсоване наростання уніфікації, централізації, тотальної ідеологізації, загальне зниження рівня культури [1, 401].

Саме в цей час на Луганщині було створено два музеї – Луганський культурний музей та Луганський музей живописної культури, які згодом, за браком коштів, були об'єднані в один. Одночасно зі створенням клубної мережі здійснюються спроби сформувати розвинену мережу музейних куточків при міських, районних, сільських клубах та на підприємствах і в державних установах [2].

1925 року до Донбасу, який гостро відчував кадровий голод, з метою налагодження професійної музейної роботи у нових умовах «музейної соціалізації» до міста Луганського було направлено О.В. Малиношевського, який до цього часу обіймав посаду директора Глухівського окружного музею.

Малиношевський Олександр Володимирович (1892 р. н. – рік смерті невідомий) народився у м. Глухові на Чернігівщині 9 січня 1892 р. у сім'ї службовця – місцевого чиновника, секретаря повітового з'їзду мирових суддів. Середню освіту здобував у Глухівській та Київській (Печерській) гімназіях, вищу – в Київському університеті на історико-філологічному факультеті. Після закінчення університету взимку 1917 р. призивався на «воїнську повинність», але через хворобу серця був визнаний непридатним до цього. З 1 вересня 1917 р. до весни 1919 р. працював учителем у м. Козятин на Київщині у жіночій та чоловічій гімназіях, залізничній вищій початковій та комерційній школах. Згодом він повернувся до Глухова, де з осені працював в школах I та II ступенів, I семирічці та агрономічній школі. Влітку 1923 р. був призначений на посаду